

Stanovisko Evropského výboru regionů – Politika Evropské unie pro Arktidu

(2017/C 207/17)

Zpravodajka: Pauliina HAIJANEN (FI/ELS), členka rady města Laitila**Odkaz:** společné sdělení Evropskému parlamentu a Radě – Integrovaná politika Evropské unie pro Arktidu

JOIN(2016) 21 final

POLITICKÁ DOPORUČENÍ

EVROPSKÝ VÝBOR REGIONŮ

1. vítá společné sdělení Evropské komise a vysoké představitelky pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku ze dne 27. dubna 2016 a je přesvědčen, že prioritní oblasti budoucí integrované politiky EU pro Arktidu, které jsou ve sdělení popsány, představují krok správným směrem;
2. zdůrazňuje, že problémy, jimž arktická oblast čelí, vyžadují soustředěné úsilí na místní, regionální a mezinárodní úrovni, a chválí Komisi za to, že zajistila, že integrované politiky přispívající ke splnění regionálních potřeb a cílů vycházejí ze specifických zeměpisných a demografických charakteristik této oblasti;
3. konstatuje, že toto sdělení je třetím sdělením týkajícím se arktické oblasti. V prvním sdělení, zveřejněném v roce 2008, předložila Komise návrhy opatření na ochranu a zachování arktické oblasti, která se opírala mj. o různé dohody týkající se životního prostředí a o mezinárodní spolupráci. Kromě toho navrhla opatření na podporu udržitelného využívání zdrojů a modelu víceúrovňové správy v arktické oblasti. Účelem sdělení bylo propagovat strukturovaný a soudržný přístup k záležitostem týkajícím se Arktidy a otevřít nové možnosti pro spolupráci s arktickými státy;
4. konstatuje, že v roce 2012 zveřejnila Komise společné sdělení s vysokou představitelkou pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, v němž se v důsledku změny klimatu a většího potenciálu udržitelného využívání zdrojů založeného na nových technologiích a znalostech dostala do popředí možnost nových dopravních tras (včetně severovýchodní cesty), která doplnila silný rozměr ochrany životního prostředí. Ve sdělení bylo rovněž zdůrazněno, že mezinárodní spolupráce je důležitá k podpoře míru a bezpečnosti;
5. rád by vyzdvihl tři priority budoucí integrované politiky EU, které jsou vytyčeny v posledním sdělení: změna klimatu a ochrana životního prostředí Arktidy; udržitelný rozvoj v Arktidě a jejím okolí; mezinárodní spolupráce v otázkách Arktidy. Jednou z největších výzev je nalézt rovnováhu mezi zajištěním ochrany životního prostředí a využíváním nových možností, které nabízí sociální a hospodářský rozvoj;
6. konstatuje, že sdělení v zásadě navazuje na přístup, který byl dříve zaujat k otázkám klimatu a životního prostředí, udržitelného rozvoje a regionální spolupráce. Stanovisko VR se snaží upozornit zejména na ty otázky, jimž se v předchozích sděleních nedostalo takové pozornosti (například sociální a hospodářské záležitosti) nebo které byly označeny za nové priority;
7. podporuje cíle, které sdělení vytyčuje v souvislosti s bezpečností celé oblasti, její stabilitou, udržitelným rozvojem a prosperitou. Sdělení podává ucelený obrázek o činnosti EU v arktické oblasti. Ústředním prvkem politiky EU pro Arktidu je i nadále udržitelný rozvoj, ale stále více je zmiňována také schopnost přizpůsobit se. Ve sdělení se uvádí, že by středem pozornosti budoucí činnosti měly být tradiční životní podmínky osob žijících v oblasti a dopad hospodářského rozvoje na křehké prostředí Arktidy. Výbor regionů vítá, že je ve sdělení vysloveně zdůrazněna nutnost posílit spolupráci v otázkách týkajících se arktické oblasti;

8. poukazuje na to, že sdělení pohlíží na arktickou oblast ze dvou různých úhlů pohledu. Z pohledu Evropy leží v arktické oblasti nejsevernější evropské regiony, pro něž je typická odlehlost, náročné podmínky, řídké osídlení a stárnoucí populace. Z pohledu celé arktické oblasti vyzdvihuje sdělení přírodní zdroje (nerostné suroviny, lesy, námořní hospodářství a rybolov), vysoce rozvinuté komunity a značné know-how, například co se týče rozvoje environmentálně udržitelných technologických řešení. Analýza provedená v tomto stanovisku se soustředí na pohled Evropy;

9. konstatuje, že „arktická oblast“ je ve sdělení Komise pojímána jako oblast kolem severního pólu, severně od polárního kruhu (66°32' s. š.). Patří sem Severní ledový oceán a území osmi arktických států: Spojených států amerických, Kanady, Dánska (včetně Grónska a Faerských ostrovů), Finska, Islandu, Norska, Ruské federace a Švédska. Grónsko a Faerské ostrovy, které mají značnou autonomii, nicméně oficiálně patří k Dánsku, nejsou součástí Evropské unie, ale podepsaly s EU dohody o rybolovu a obchodu. Grónsko má rovněž zvláštní status zámořského území EU. V arktické oblasti žijí celkem 4 miliony lidí, z nichž zhruba třetina jsou původní obyvatelé;

10. upozorňuje na to, že definice arktické oblasti uvedená ve sdělení odkazuje velmi konkrétně na oblast na sever od polárního kruhu. Integrovaná politika EU však bude mít dopad na území, které tuto oblast zdaleka přesahuje. Výbor regionů navrhuje, aby bylo zeměpisné vymezení arktické oblasti uvedené ve sdělení rozšířeno vzhledem k otázkám, jako je podpora udržitelného rozvoje, přizpůsobování se změně klimatu a zvýšení konkurenceschopnosti Evropy, a zohledňovalo potřeby a potenciál místních komunit a původních obyvatel;

Změna klimatu a ochrana životního prostředí Arktidy

11. považuje za důležité, že mezi politickými opatřeními uvedenými ve sdělení zaujímají přední místo zmírňování změny klimatu a přizpůsobení se jí a ochrana křehkého prostředí Arktidy. Je důležité poznamenat, že kromě důsledků oteplování arktické oblasti, které mají také dopad na činnost EU, mají evropská a globální opatření vliv na postup změny klimatu v tomto regionu. Budoucnost arktické oblasti značně ovlivní také celosvětová dohoda o klimatu. Ve sdělení se dále upozorňuje na další mezinárodní smlouvy nebo na potřebu je uzavírat, mj. i v oblasti ochrany životního prostředí;

12. uznává stávající i budoucí význam výzkumu a vědecké spolupráce týkající se arktické oblasti, které Komise vyzdvihuje. Dobrým příkladem rozsáhlé, významné vědecké spolupráce mezi vysokými školami a výzkumnými ústavy z celé Evropy je iniciativa EU-PolarNet, o níž se sdělení zmiňuje. Jejím cílem je prohloubit mezioborovou spolupráci a vytyčit krátkodobé i dlouhodobé vědecké priority, co se týče výzkumu v arktické oblasti. V této souvislosti je navrhovaným cílem sítě rozšířit spolupráci se zúčastněnými stranami z Arktidy. Výbor regionů se domnívá, že při rozhodování o cílech a prostředcích týkajících se provádění výzkumu v rozmanitých podmínkách panujících v arktické oblasti je mimořádně důležitá také spolupráce s místními a regionálními zástupci;

13. chtěl by klást větší důraz na úlohu arktických měst při rozvojové práci. Města jsou klíčovými subjekty nejen pro tuto činnost, ale i pro přizpůsobování se měnícím se podmínkám. Např. díky investicím do komunální infrastruktury a energeticky účinných řešení nebo díky řešením potřebným pro veřejné služby, zejména v řídké osídlených oblastech, se rodí nové podnikatelské činnosti. Výbor regionů však poukazuje na to, že konkrétní problémy spojené s velkými vzdálenostmi, řídké osídlenými oblastmi či stárnutím obyvatelstva budou v rámci rozvojové politiky i nadále vyžadovat zvláštní pozornost;

Udržitelný rozvoj v Arktidě a jejím okolí

14. považuje udržitelné využívání přírodních zdrojů za jeden z klíčových aspektů udržitelného hospodářského růstu a úsilí o zvyšování prosperity v arktické oblasti. Předpokladem toho jsou efektivní dopravní a telekomunikační spojení. Je důležité vybudovat rozvětvenější severo-jihní dopravní propojení, jako je spojení TEN-T z Finska přes Norsko k Severnímu ledovému oceánu, ale rovněž východo-západní spojení, jež by propojila regiony v severním Norsku, Švédsku a Finsku a napojila je na dopravní síť EU. Investice do arktické oblasti, včetně investic do budování silniční, železniční, širokopásmové a elektrické rozvodné sítě, zpravidla přesáhnou do širší oblasti, a mají tak pozitivní dopad na podmínky podnikání v celé dotčené zemi, včetně průmyslu;

15. v této souvislosti vyzdvihuje strategii EU pro modrý růst, která podporuje dlouhodobý a udržitelný námořní rozvoj. V oblasti Severního ledového oceánu jsou podporována také opatření zapracovaná do strategie a související se znalostmi v námořní oblasti, územním plánováním námořních prostor a integrovaným námořním dohledem. Mimořádný význam pro arktickou oblast mají opatření na podporu rozvoje v oblasti akvakultury a využívání mořských zdrojů energie;

16. zdůrazňuje, že využívání arktického know-how v průmyslu, energetice, čistých technologiích, rozvoji infrastruktury a cestovním ruchu zvýší konkurenceschopnost Evropy jako celku. Je důležité podporovat spolupráci v oblasti výzkumu mezi vysokými školami a výzkumnými středisky v Arktidě. Středem pozornosti je zejména podpora inovací a jejich přeměna v produkty a obchodní služby jakožto prostředek k prosazování udržitelného rozvoje. Zlepšení podnikatelského prostředí v arktické oblasti je jedním z aspektů provádění strategie pro jednotný digitální trh;

17. poukazuje na to, že prioritami politiky soudržnosti EU v arktické oblasti v programovém období 2014–2020 jsou výzkum a inovace, konkurenceschopnost malých a středních podniků a přechod na nízkouhlíkové hospodářství. Strategie inteligentní specializace pro severní regiony a program Interreg pro severní periferní oblasti a Arktidu, Interreg Sever, Botnia-Atlantica a Norsko-Švédsko (pokud jde o přeshraniční spolupráci), jejichž cílem bylo vybudovat silné, konkurenceschopné a udržitelné komunity, poskytnou pevný základ pro projekty v arktických oblastech EU financované ze strukturálních fondů. Spolupráci se severními regiony Finska, Švédska a Norska a oblastí Barentsova moře podpoří rovněž program přeshraniční spolupráce Kolarctic pro vnější hranice EU;

18. zdůrazňuje, že při provádění budoucí politiky soudržnosti by rovněž měla být k dispozici široká škála finančních nástrojů pro rozvoj arktické oblasti, které lze využít k nalezení způsobů podpory místního průmyslu a zdokonalení know-how, inovací, produktů a služeb zvyšujících konkurenceschopnost EU jako celku. Mezi nové otázky klíčového významu patří rozvoj oběhového hospodářství v Arktidě a obecné pojetí arktického designu. EU se musí více podílet na výzkumu a investicích v arktické oblasti, mj. i v příštím programovém období;

19. upozorňuje na to, že sdělení poukazuje na potenciál nových technologií v oblasti elektronických komunikací, například v souvislosti se zachováním a rozvojem místního podnikání, know-how a kultury. To je obzvláště důležité pro zástupce původních obyvatel. Sdělení se zmiňuje o každoročních jednáních Komise se zástupci původních národů Arktidy. Zohlednění názorů původních obyvatel Arktidy a jejich zapojení do rozhodování je mimořádně důležité mj. v souvislosti s vnitrostátními a regionálními záležitostmi;

20. vítá mimořádný důraz na význam spolupráce při provádění integrované politiky pro Arktidu. Další otázkou, na niž se upozorňuje, je nutnost účinnějšího využívání různých nástrojů financování s cílem podpořit investice v arktické oblasti. Proto Komise navrhuje vytvoření dočasného fóra pro evropskou spolupráci v Arktidě (Fórum zúčastněných stran pro evropskou Arktidu). Představitelé orgánů EU, členských států a místních a regionálních orgánů jsou ve sdělení vyzváni, aby se do tohoto fóra pro spolupráci zapojili a přispěli ke zjištění klíčových priorit v oblasti investic a výzkumu, na které má EU do konce roku 2017 poskytovat finanční prostředky. Výbor regionů navrhuje upřesnit jeho konkrétní složení a mandát, neboť toto fórum je stále ještě v začátcích;

21. navrhuje, aby Komise v rámci činnosti fóra pro spolupráci sestavila příručku o možnostech financování dostupných v arktické oblasti (jako tomu bylo v případě strategie EU pro region Baltského moře) a prostřednictvím různých akcí a schůzek za účelem navazování kontaktů poskytovala informace o této problematice, a aby tak byl spolu s činností v rámci fóra zúčastněných stran pro evropskou Arktidu vytvořen základ pro výroční Arktické fórum EU, jež Komise navrhuje zřídit počínaje rokem 2018;

Mezinárodní spolupráce v otázkách Arktidy

22. za jednu z klíčových otázek zmíněných ve sdělení považuje podporu mezinárodní spolupráce. Rostoucí strategický význam arktické oblasti může vést ke střetům zájmů, což znamená, že úzká mezinárodní spolupráce bude ještě důležitější. Spolupráce v Arktidě probíhá v rámci několika stávajících struktur. Hlavním mezivládním fórem, které podporuje

spolupráci v záležitostech týkajících se Arktidy mezi zeměmi, komunitami původních obyvatel a dalšími lidmi žijícími v arktické oblasti, je Arktická rada. Podporou stabilního a udržitelného rozvoje v oblasti Barentsova moře se zabývá Rada Barentsova euroarktického regionu a Regionální rada Barentsova moře. Spolupráce EU v oblasti Baltského moře rovněž souvisí s obecným rámcem spolupráce v Arktidě;

23. vyzdvihuje význam trvalé spolupráce s Ruskem v rámci Severní dimenze. Možnosti spojit podniky, výzkumné pracovníky a občany díky spolupráci pomohly rozvíjet specifické environmentální, obchodní a kulturní projekty;

24. domnívá se, že je důležité, aby byly při plnění cílů uvedených ve sdělení využívány stávající struktury pro spolupráci. EU je aktivně zapojena do činnosti různých mezinárodních organizací a fór. Podala žádost o přiznání statusu pozorovatele v Arktické radě a je důležité, aby členské státy naléhaly na dokončení tohoto procesu;

25. na závěr konstatuje, že strategický význam arktické oblasti pro EU neustále roste, stejně jako nutnost, aby EU přijala opatření k řešení problémů spojených s přirozeným prostředím a specifickými sociálními a hospodářskými podmínkami v arktické oblasti. EU by měla podporovat spolupráci mezi členskými státy a třetími zeměmi s cílem zajistit stabilitu celkového životního prostředí v arktické oblasti. Je třeba posílit integrovaný přístup mj. hledáním vazeb a synergií mezi různými programy financování a dalšími nástroji financování. Místní a regionální orgány musí být zapojeny do hlavních programů a projektů na podporu regionální spolupráce, dopravních spojení a udržitelného hospodářského rozvoje v arktické oblasti.

V Bruselu dne 8. února 2017.

předseda
Evropského výboru regionů

Markku MARKKULA
